

Нови Сад, 7. август 2020.

- **НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ
ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ**

РЕЦЕНЗИЈА

рукописа

**THÈMES RAGUSAINS ET
AUTRES SUJETS LINGUISTIQUES SERBO-FRANÇAIS**

(Дубровачке и друге српско-француске језичке теме)

Проф. др Селене Станковић

Рукопис под насловом *Thèmes ragusains et autres sujets linguistiques serbo-français* (Дубровачке и друге српско-француске језичке теме) ауторке проф. др Селене Станковић обима је 144 странице текста на француском језику (осим резимеа који је на српском) припремљеног у програму Word. Окосницу текста чине четири засебне студије (*À propos d'un texte en français sur la langue des slaves* (7-22); *Le datif possessif enclitique dans OSMAN de Dživo Gundulić et ses équivalents dans sa traduction en français* (23-50); *Sur la possessivité du génitif non prépositionnel dans OSMAN de Dživo Gundulić et les équivalents français* (51-71); *Sur l'expressivité des pronoms personnels en français et en serbe* (72-101), праћене Додатком (превод Антоана де Соргоа *Осмог невања* поеме *Осман*, 102-113), библиографским подацима о студијама сакупљеним у књизи (114-115), индексом термина (115-129), индексом личних имена (130-138) и резимеом на српском језику (139-144). Основном тексту претходе Садржај и Предговор ауторке.

Одмах иза Садржаја, ауторка се у Предговору обраћа читаоцима уводећи их у проблематику о којој ће у монографији бити речи и дајући кратак садржај сваког поглавља. Већ из овог првог одељка да се наслутити да ће нас кроз даљи текст водити сигурна рука и јасна мисао.

Како сама ауторка каже, у књизи су представљени резултати контрастивних истраживања између српског и француског језика спроведених током последње четири године, које обједињују како одабране језичке теме, тако и културолошки и географски контекст. Делови три студије, који одговарају прелиминарним резултатима истраживања

појединих тема, објављени су у истакнутим научним часописима, док је део једне од њих објављен у високорангираном међународном тематском зборнику.

Прва студија у књизи носи наслов *À propos d'un texte en français sur la langue des Slaves (О језику Словена у једном тексту на француском језику)*, и у њој ауторка анализира текст *Mémoire sur la langue slave* Антуна Соркочевића (1775–1841), дубровачког дипломате, писца, композитора и последњег представника Дубровачке републике у Француској, настао почетком XIX века. Соркочевић у свом тексту, које представља његово приступно предавање у Келтској академији, разматра питање постојања једног заједничког језика код свих словенских народа, анализира његов однос са другим несловенским језицима, описује карактерне црте припадника словенске језичке заједнице и дијалекте којима они говоре. Др Селена Станковић је одабрала да анализира не првобитно (публиковано 1808. године у оквиру Извештаја Келтске академије) већ прерађено и допуњено издање Соркочевићевог рукописа објављено Паризу 1839. у *Fragments sur l'histoire politique et littéraire de l'ancienne République de Raguse et sur la langue slave (Фрагменти о политичкој и књижевној историји старе Дубровачке републике и о словенском језику)*. Анализирани текст значајан је како са лингвистичког, исто тако, ако не и још више са историјског и културолошког аспекта. Ауторка у својој анализи заснованој на дескриптивној методи, показује изузетну вештину у спајању лингвистичких, културолошких и историјских датости, а језик којим износи своје резултате је стилски дотеран, течан и врло пријемчив.

Друга студија, под насловом *Le datif possessif enclitique dans « Osman » de Dživo Gundulić et ses équivalents dans la traduction en français (Енклитички посесивни датив у „Осману” Џива Гундулића и његови еквиваленти у преводу на француски језик)* доноси разматрања везана за употребу дативних енклитичких облика личних заменица са службом посесивног детерминатора у спеву *Осман* Џива Гундулића из прве половине XVII века и анализу њихових еквивалената у преводу на француски језик Антуна Соркочевића из 1838. године. Ауторкино занимање за личне заменице датира још из њеног врло педантног и исцрпног рада на докторској дисертацији о личним заменицама у француском и српском језику, те се у овом тексту јасно уочава сигурност истраживача у кретању кроз домен који истражује, у методологији којом се служи и аргументацији којој прибегава при тумачењу резултата до којих је дошла. Изванредно познавање релевантне литературе, суверено владање синтаксом два посматрана језика и ужег домена везаног за личне заменице, изнедрили су занимљиву студију која показује да и у српском и у француском језику конструкција са посесивним дативом представља једно од синтаксичких средстава за изражавање семантичке категорије посесивности. Док српска лингвистичка литература дефинише посесивни датив као падежни облик за означавање појма којем нешто припада, односно као дативну енклитичку форму личне заменице са функцијом посесивног детерминатора, француски лингвисти говоре о посесивном дативу као о семантичкој вредности ненаглашених облика личних заменица и њиховом обележју да могу бити употребљени на позицији присвојних детерминатива. Ауторка у својој

анализи разматра врсте посесивних конструкција које се разликују према синтаксичкој функцији именице у својству посесума; дефинише семантичке типове посесивног односа који се успоставља између субјекта и објекта припадања да би утврдила француске преводне еквиваленте српског посесивног датива уз помоћ контрастивне анализе. Истраживање је спроведено на тексту *Пјевања осмог*, јединог Гундулићевог певања које је објављено у преводу на француски језик.

И трећа студија у оквиру ове монографије, *Sur la possessivité du génitif non prépositionnel dans « Osman » de Dživo Gundulić et les équivalents français* (*О посесивности беспредлошког генитива у „Осману” Џива Гундулића и француским еквивалентима*), везана је за анализу материјала из спева *Осман* Џива Гундулића. У овој студији др Селена Станковић испитује посесивни беспредлошки генитив у функцији неконгруентног атрибута у српском језику и његово преношење на француски, на основу превода *Пјевања осмог* из спева *Осман*. Ауторка анализира разноврсне семантичке подврсте ове структуре и то у зависности од семантизма лексема на позицијама детермината/посесума (тј. главног члана синтагме) и детерминанта/посесора (тј. генитива у служби неконгруентног атрибута). Испитујући синтаксичке моделе супстантивних група са посесивним адноминалним генитивом према томе да ли се генитив појављује као слободна морфолошка форма или као форма блокирана обавезним детерминатором и утврђујући семантичке типове посесивне релације између посесума и посесора, ауторка, путем контрастивног приступа, одређује француске еквиваленте српских посесивних синтагми са беспредлошким генитивом.

Личне заменице представљају предмет истраживања и четврте, последње студије у монографији, насловљене *Sur l'expressivité des pronoms personnels en français et en serbe* (*О експресивности личних заменица у француском и српском језику*). У тексту се анализирају експресивне вредности француских и српских личних заменица, при чему се ове јединице посматрају као средство за исказивање експресивне модалности, као посебне врсте субјективне модалности. Истраживање је вршено на корпусу ексцерпираном из француских романа и њихових превода на српски језик, као и из српских књижевних дела и њихових превода на француски. Будући да је у француском језику употреба личне субјекатске заменице уз глагол обавезна, док се у српском таква употреба сматра редундантном и стилски обојеном, ауторка у свом истраживању полази управо од ове разлике у оболежавању глаголског лица у два посматрана језика. С друге пак стране, оба контрастирана језика познају двоструке облике личних заменица што их међусобно приближава на морфолошко-структурном плану. Ауторка испитује личне заменице најпре као средство за афективно истицање семантизма обележеног лица и његовог емоционалног стања; затим као средство за наглашавање афективности радње и најзад као средство за исказивање афективног односа према предмету исказа. Осим тога, разматра и мотивацију која је наметнула експресивну употребу личних заменица, као и утицај афективности на саговорника. Амбициозно постављен циљ истраживања наметнуо је анализу широког дијапазона конструкција у два језика, тако да се у студији расправља о

удвајању/дислокацији субјекатске заменице, посесивном дативу, етичком дативу и вокативном изразу, као и о улози српског датива у заклетвама и његовим француским еквивалентима. Емоционалне и експресивне функције личних заменица у француском и у српском језику истражују се применом контрастивне анализе двосмерног карактера – из правца француског ка српском језику и обратно – и дескриптивне методе како би се добила комплетнија слика истраживаног феномена. И у овој, као и у претходне три студије, долазо до изражаја лакоћа с којом др Селена Станковић поставља проблем, описује контекст истраживања, анализира одабрану грађу и на крају изводи јасне, логичне и валидне закључке.

Иза четири наведене студије налази се Додатак (*Annexe*) у којем је дат превод Антоана де Соргоа на француски *Пјевања осмог* из спева „Осман“ Цива Гундулића (*Antoine de Sorgo. Traduction du « Chant huitième » du poème « Osman »*) преузет из монографије Антуна Соркочевића *Fragments sur l'histoire politique et littéraire de l'ancienne République de Raguse et sur la langue slave*, Paris 1839 (*Фрагменти о политичкој и књижевној историји старе Дубровачке републике и о словенском језику*, Париз 1839).

Библиографски подаци о студијама сакупљеним у књизи упућују на раније објављене радове у којима су приказани делови овде датих студија. У односу на претходно објављене текстове, све четири студије су допуњене и проширене, у складу са новом литературом и са нешто измењеним углом посматрања.

Драгоцена су и два индекса (термина и личних имена) које ауторка даје на крају своје монографије, индекс термина ће бити подједнако занимљив и лингвистима, и књижевним теоретичарима и историчарима, док индекс личних имена омогућава лакше сналажење у тексту уколико читалац жели да пронађе податке везане за неку одређену личност.

Резиме на српском језику пружа све неопходне податке о појединим деловима монографије, а изнад свега сведочи о негованом стилу и језичкој прецизности ауторке.

На основу свега претходно изнетог, имам част и задовољство да Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу предложим да рукопис проф. др Селене Станковић под насловом *Thèmes ragusains et autres sujets linguistiques serbo-français* (Дубровачке и друге српско-француске језичке теме) штампа без измена, у приложеном облику.

У Новом Саду, 7. августа 2020.

Проф. др Снежана Гудурић